

tetlen: beleveszett a mocsárba. Ahogy felesége, Martha mondja, ő „a lóp virága... Posványpeti”. És Nagygellért János ezt a posványpetiséget, George-ba sűrűsödő szerencsétlenséget, esendőséget és jobsorsra-érdemeséget játszotta el. Karja legtöbbször a testéhez tapadt, keze a házikabát zsebébe süllyedt, a feloldhatatlan bezártság, az akarati tehetetlenség képe, a kezétől — akaratától, ösztönös emberi gesztusaitól megfosztott, redukált emberként állt előttünk. Amikor feladta ezt a természetellenes, de a szerep lényege szerint mégis természetes tartást, amikor kezét kivette a zsebéből, akkor leginkább a pohár után nyúlt, mert George nemcsak pofozógép, hanem alkoholista is Albee-nál.

Kurtként, George-ként, Sántha Endreként jutott fel színészi pályája csúcsára. Találta meg önmagát.

A komikusként kezdő színész, aki volt jellemkomikus és tánckomikus is, drámai szerepeken át érkezett el a tragikomikus emberábrázolásig: vegyítette játékában a vígjátékot és a drámait. Közben az előbbit megtanulta keményebbre, igazabbra fogalmazni, az utóbbit pedig emberközeli fanyarrá tenni.

A jó tanárnak mondott Bárány Domokosban, feltehetőleg, a kezdő színészek tisztza és naiv lelkesedésével a lángoló állúziók emberét mutatta meg. Kurtban, George-ban és Sántha Endrében pedig — több mint negyedszázados színészi út végén — a változtathatatlanba való beletörődés fanyarkás életbölcseletét fejezte ki kivételes színészi tehetséggel.

Igy jutott el színészilég és emberileg Bárány tanár úrtól Sántha Endre professzorig.

GEROLD László

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

DUDÁS ANTAL AKVARELLJEI

Azoknak, akik figyelemmel kísérhették Dudás festészetének alakulását, első pillantásra úgy tűnhet fel, hogy akvarelljeivel szakít immár evidens magatartásával, felhagy eddigi festői eljárásával, lemond dédelgetett motívumairól: a térben, időben és *időszerűségben* mind periferikusabbá váló szülői ház, a parasztház bensőséget reveláló kellékeiről, amelyeket mint emberi teljességünkhöz tartozó relikviákat igyekezett látószögünkbe, tudatunkba rögzíteni.

De ha kicsit is elmerülünk akvarelljeinek szemlélésében, nyomban felismerjük alkotói magatartásának folytonosságát. Felismerjük elsősorban is tartózkodó koloritjában, a mértékletes valórizációban, a korábbi szí-

neihez (a szürkéhez, a halványkékhez, a zöldek és barnák gazdag árnyalataihoz) való hűségében, amelyeket most nem geometrikus elrendezéssel ritmizál, hanem plein-aires fények játékaival bont meg és fog össze nagyméretű akvarell-lapjain. A *férfias* gyöngédség, amellyel olajfestményein oly sikerrel hártotta el nosztalgikus motívumvilágának kísértő szentimentalizmusát, akvarelljein is dominál. Nagyméretű lapjait erősen nedvesíti, ami a véletlen közrejátszásának veszélyével jár, mégis sikerül megőriznie kompozícióinak fegyelmezett szerkezetét. Itt már jóval kevésbé jut kifejezésre a tudatosan eltervelt szerkesztés, mint előbbi korszakában, de ez már az akvarellfestészet természetéből, törvényszerűségéből adódik, s Dudás erénye, hogy alkalmazkodni tud hozzá. Ahogyan nem elítélendő, ha olykor „a vers írja a költőt”, az akvarell is jótékonyan ragadhatja el festőjét!

Dudás állhatatos ragaszkodása a parasztház rekvizitumainak konkrét látványához lehet másodrendű, sőt paratikturális mozzanat, de az a nyilvánvaló tény, hogy számára tulajdonképpen a tér megfogalmazása volt mindenkor a legfőbb festői feladat, nem hanyagolható el. A sorjázó parasztházak homlokzat-ritmusa, az erőteljesen hangsúlyozott ereszalj és küszöb síkja közé ékelt szellős tornác és egymásba nyíló szobák, s a „tisztaszoba” ablakszemén át látható faluvegi hársor nyújtotta, összetett és Matisse eljárására emlékeztetően egy síkba vont térélmények után most a teljes horizont térmegoldásának problémája izgatja a festőt. Kedvelt színei természetes módon teszik lehetővé számára, hogy tágitson horizontunkon s megemlje fölöttünk az eget.

Tája egyéniségével átítatott táj, de fenntartás nélkül fogadjuk sajátunknak. A kortárs költők számos metaforáját reveláló tájak ezek. A ludasi vagy palicsi *lapos* vízfelületek Ács Károly „partja-nincs gyerekkora őstavát” idézik emlékezetünkbe, roppant magasra emelt ege alatt Fehér Ferenc „mendegélő kisfiúját”, aki „mintha egy helyben állna”, keresi szemünk, de kihallhatjuk alóla Tolnai „jojózó pacsirtáinak” hangját is, és a horizont mélyéből épp hogy kilátszó harasztosok ugyancsak az ő „árvacsáth”-jának igézetét sejtetik velünk. Egy korszerű életérzést sugalló poétikus világot teremt Dudás a hagyományostól alig eltérő eszközökkel. Szabad és erőteljes ecsetkezelésével az üdeségnek, közvetlenségnek és bensőségnek azt az érzetét kelti, ami az akvarellfestészet lenyűgöző sajátja.

Ha előbbi korszakának alkotásait Dudás személyiségünk teljességéhez tartozó relikviáknak szánta, mostani akvarelljei — az alkotói szándéktól függetlenül — azt a szükségletet sugallják, hogy — identitásunk összetevői után kutatva — nem hanyagolható el a táj sem.

PAP József